



De Basel 3-wetgeving

De Europese Commissie publiceerde eind oktober de wet- en regelgeving voor de implementatie van het laatste deel van Basel 3. Daarmee krijgt de interne Europese bankenmarkt verder vorm. Maarten Gelderman is tevreden dat de voorstellen minder afwijken van Basel 3 dan hij vreesde. "Belangrijke punten zijn er nu door, maar niet alles. En het duurt allemaal wel lang."

Het tweede en laatste deel van de Europese Basel 3-wetgeving moet uiterlijk in 2030 van kracht zijn. Dan is ruim twintig jaar na de kredietcrisis de wetgeving rond die moet voorkomen dat banken weer omvallen doordat ze te weinig kapitaal hebben.

De conceptwetgeving die eind oktober werd gepubliceerd, moet eerst nog door het Europees parlement en de Raad van de EU worden goedgekeurd. Pas dan kan Basel 3 van kracht worden in alle EU-landen.

"Europese wetgeving heeft de neiging onderweg vertraagd te raken", aldus Maarten Gelderman, divisiedirecteur toezicht beleid bij DNB en lid van de Raad van Toezichthouders van de Europese bankautoriteit EBA. Hij is in beide hoedanigheden nauw betrokken bij de invoering van de Basel-regels in Europa. "Het is een stap vooruit dat de Europese wetgeving er nu ligt."

Basel 3, Basel 3,5, Basel 4. Waar staan we nu met de bankenregels?
"Dit gaat om het tweede deel van de regels van Basel 3 die Europa nu in wetten en richtlijnen omzet. Wij noemen het Basel 3,5. De bankensector noemt het Basel 4, dan klinkt het als een grotere verandering. Een beetje framing."

De kapitaaleisen voor banken worden verder aangescherpt. Wat verandert er?

"Basel 3 legt vast hoeveel eigen vermogen banken moeten aanhouden en hoe ze het risico van hun bezittingen waarderen. Daarbij mogen banken eigen interne risicomodellen gebruiken die afwijken van de standaardberekeningen. Dat doen vooral de grotere banken. We leggen nu vast dat die interne modellen niet meer dan 27,5% mogen afwijken van de standaardberekeningen."

Naar beneden, gok ik.

"Banken komen met interne modellen zelden hoger uit... Dat is ook wel logisch, ze hebben beter inzicht in hun eigen risico's."

27,5% klinkt als een onderhandelingsresultaat.

"Dat is deels ook handjevat. Maar wel gebaseerd op praktijkervaringen. Aanvankelijk gingen we in Europa uit van de Amerikaanse 'output floor'. Die is veel strenger, dan mag je helemaal niet afwijken van de standaardberekeningen. Maar in de VS wordt heel anders omgegaan met hypotheek. Wij hadden daarom eerst een vloer van 10%, maar die was ook te streng. Die 27,5% is de maximale beloning voor een intern model dat risico's beter beprijsd."

DNB heeft een actieve rol gespeeld bij de uitwerking van Basel 3. Zijn er Nederlandse belangen verdedigd?

"Wij hebben als DNB ingezet op stevig doorpakken, zoals we zelf ook hebben gedaan bij de kredietcrisis, en het volledig implementeren van Basel 3. Wij zijn voorstander van een strenge Europese harmonisatie, dat past bij een open economie. Dan moet je geen nationale uitzonderingen willen hebben."



**MAARTEN GELDERMAN:
"BASEL 4 KLINKT ALS EEN
GROTEREVERANDERING"**



“Binnen de EBA laat je ook zien hoe het in Nederland werkt. Voor een Duitser is een spaarhypothek een onbekend product. En ja, in Nederland wordt heel anders omgegaan met hypotheek dan in veel andere landen. Aanvankelijk waren de regels dan ook te streng voor hypotheek.”

Wordt nu alles wat in Basel 3 staat ook in Europa ingevoerd?

“Niet alles. In Basel 3 is voor derivaten afgesproken dat je het financiële risico voor derivaten moet afdekken door te handelen via een centrale tegenpartij, een clearing instelling, of via onderpand. Zo voorkom je dat je daarvoor enorme hoeveelheden kapitaal moet aanhouden. Dat werkt goed, zo leert de praktijk in Nederland voor het deel van de regelgeving dat al is ingevoerd. Maar om voor mij onbegrijpelijke redenen geldt die strengere behandeling van derivaten in Europa maar voor de helft van de derivaten.”

MAAR DIE STRENGERE BEHANDELING VAN DERIVATEN GELDT IN EUROPA MAAR VOOR DE HELFT VAN DE DERIVATEN

Succesje van bankenlobby?

“Ik heb echt geen idee. Er is natuurlijk wel een stevige lobby gevoerd op dit onderwerp.”

Toch opmerkelijk die uitzondering, want de kredietcrisis ontstond juist door derivaten.

“Ja, daarom is het zo onverteerbaar.”

Kunnen Nederlandse banken straks aan de nieuwe normen voldoen?

“Er is voldoende kapitaal aanwezig. Dat hebben we al een aantal keer getest. Volgens onze huidige berekeningen ligt het kapitaalniveau 12-15 miljard euro boven wat vereist wordt.”

En hoe zit dat binnen Europa?

“Gemiddeld voldoen de Europese banken aan de normen, maar er is een kleine groep banken die er nog niet aan kan voldoen.”

Als alle banken straks op dezelfde manier hun risico's berekenen, ontstaat er dan niet een systeemrisico als een risico in de regelgeving verkeerd is ingeschat en alle banken op dezelfde manier of met hetzelfde product de fout ingaan?

“Het systeemrisico wordt verkleind door de output floor. Als mensen lacunes in de regelgeving vinden, zal dat 'across the board' gebeuren. Dan kun je te weinig kapitaal hebben en dan heb je een probleem.”

Hanteren straks alle banken wereldwijd Basel 3?

“De VS was de afgelopen jaren strenger, maar daar gaan ze ook richting 27,5% afwijking. China wil graag aan de regels voldoen, maar de situatie is daar wezenlijk anders vanwege de uitzonderlijke positie van staatsbanken. Uiteindelijk hebben de financiële markten er belang bij dat de regels wereldwijd geharmoniseerd worden.”

De coronacrisis is van een heel andere aard dan de kredietcrisis. Hebben we toch voordeel gehad van Basel 3?

“De strengere kapitaaleisen hebben ervoor gezorgd dat de liquiditeitsspanning aan het begin van de coronacrisis vrij snel wegebde, doordat duidelijk werd dat banken voldoende buffers hadden. Toen grote 'corporates' extra geld nodig hadden, was dat geld er; daarvoor hadden banken geld gereserveerd. Ook de grotere algemene buffers hebben geholpen.”

Zijn er ook lessen uit de coronacrisis te trekken?

“Twee, denk ik. De eerste is dat bij overmatige kredietgroei de bankenbuffers sneller moeten meegroeiën. Daar moeten we nog eens naar kijken, hoewel die kredietgroei in Nederland wel meevalt, zelfs bij de hypotheek. De andere les is lastiger. De banken hebben zicht op de betalingsachterstanden, en die vallen mee, maar wat er onderliggend

gebeurt, zien ze niet direct. Heeft een bedrijf overheidssteun gekregen of uitstel van betaling van de fiscus? Dat is belangrijke informatie voor de beoordeling van het kredietrisico, maar die ontbreekt omdat de systemen niet daarop zijn ingericht.”

De banken hebben het moeilijk in de huidige lage renteomgeving. Tegelijk moeten ze hoge buffers aanhouden. Dat maakt hun businessmodel minder aantrekkelijk en geeft andere partijen kans om in het gat te duiken. Hoe erg is dat?

“Nederlandse banken zijn erg afhankelijk van de netto rentemarge. Die staat al jaren onder druk. En dat beïnvloedt de winst negatief. Nederland leunt erg zwaar op financiering door banken. Het is helemaal niet erg als het financieringsaanbod diverser wordt. En ja, dat kan betekenen dat banken kleiner worden doordat bedrijven zich op een andere manier financieren, door obligaties of crowdfunding. Dat vinden we een goede ontwikkeling.”

HET IS HELEMAAL NIET ERG ALS HET FINANCIERINGSAAVBOD DIVERSER WORDT

De rente stijgt en er is zelfs sprake van inflatiedreiging. Goed nieuws dus voor de banken?

“Banken profiteren van hogere rente, maar als de rente te snel stijgt, kan dat problemen opleveren in de overgangsfase. Bij de huidige lage rente gaan banken soms bezittingen langer aanhouden, ze kopen obligaties met langere looptijden vanwege de iets hogere rente. Als de rente snel stijgt, en ook echt hoog wordt, maken juist die lange assets banken kwetsbaar omdat ze snel minder waard worden.”

Banken vrezen de concurrentie van grote techbedrijven, die veel meer klanten hebben en hen ook op financieel terrein kunnen bedienen. Ontstaat zo niet elders een risico dat bij banken juist zo sterk gereguleerd wordt?

“Bigtechbedrijven als Google, Amazon, Apple en Facebook brengen ook vraag en aanbod bij elkaar en zetten daarmee druk op het verdienmodel van banken. Maar het zal niet zo'n vaart lopen dat ze de rol van banken overnemen. Ze bieden geen spaarfaciliteiten aan.”

“We zien wel het concentratierisico dat banken afhankelijk zijn van de diensten van een beperkt aantal internationale partijen. Stel dat drie grootbanken gebruikmaken van Amazon Webservices en dat wordt gehackt, dan wil je niet bij die drie banken hoeven langsgaan, maar direct naar Amazon kunnen stappen. Want daar zit dan het risico. Er is een apart Europees project opgestart, Dora, om die risico's in kaart te brengen en aan te pakken.”

Er zijn ook plannen om witwaspraktijken Europees aan te pakken. Waarom is dat?

“Er is een absolute noodzaak om dat te doen omdat ook criminele geldstromen internationaal zijn. Dus je moet ook als toezichthouder over de grens kunnen kijken. Er komt een Europese anti-witwasautoriteit die net als bij banken de grote banken direct zal controleren en ook kan ingrijpen als de nationale toezichthouders iets niet goed doen. Er is strengere Europese regelgeving in de maak. Nu zijn er vooral richtlijnen die door elk land apart worden geïmplementeerd. Die worden vervangen door Europese verordeningen die voor iedereen hetzelfde zijn, bijvoorbeeld voor het melden van ongebruikelijke transacties.”

Nederland heeft twee grote witwasschandalen bij banken gehad. Hoe bijzonder zijn we daarmee?

“Ik denk dat we geen bijzonder slechte score hebben. We hebben in Nederland een goede digitale, financiële en fysieke infrastructuur. Dat is aantrekkelijk voor reguliere bedrijven, maar ook voor drugsbaronnen. Ik heb zeker niet de indruk dat Europees het gevoel leeft dat we in Nederland te makkelijk in het toezicht zijn. We merken wel dat de hoge boetes van het openbaar ministerie indruk maken.”

De EBA is met de harmonisering van het banktoezicht verder dan EIOPA met verzekeraars of pensioenen. Kan het toezicht op de verzekeraars wat leren van de ervaringen met de banken?

“De verzekeraars moeten hún 'Basel'-standaarden nog altijd opstellen, dus daar lopen banken ruim voorop. Ik verwacht dat er ook voor verzekeraars een Europees resolutiemechanisme zal komen, zoals dat er is voor banken. En ik denk dat ook bij verzekeraars grotere aandacht komt voor de interne modellen. En dat EIOPA een grotere rol krijgt bij de validering ervan.”

Ruim twintig jaar na de kredietcrisis zal Basel 3 dan eindelijk zijn ingevoerd. Is die traagheid niet ontmoedigend?

“Ik heb heel lang in het uitvoerend banktoezicht gewerkt. Heel praktisch werk. Bij beleid, zeker in Europa, weet je dat het een kwestie van lange adem is. Dan moet je je kleine triomfjes vieren. De oproep die we met 25 Europese toezichthouders en centrale bankiers in september hebben gedaan aan de Europese Commissie om onverkort Basel 3 zo snel mogelijk in te voeren, dat is zo'n triomfje. Daarmee krijg je de bal aan het rollen.”

“Persoonlijk vind ik een recent interview met de nieuwe voorzitter van de Duitse toezichthouder Bafin ook opmerkelijk. Bafin was niet een van de ondertekenaars van die brief – de Bundesbank overigens wel – maar de nieuwe Bafin-voorzitter geeft aan dat dat een fout is geweest. Ook Bafin is nu akkoord. Dat beschouw ik bijna als een persoonlijke overwinning.” ■



Maarten Gelderman (1971) studeerde bedrijfskunde en economie aan de VU Amsterdam. Daar was hij ook enige jaren werkzaam. In 2000 kwam Gelderman bij De Nederlandsche Bank. Hij was er onder meer hoofd van de afdelingen kwantitatief risicomanagement en banktoezicht. Sinds 2018 is hij divisiedirecteur toezicht beleid bij DNB en is hij lid van de Raad van Toezichthouders van de Europese Bank Autoriteit (EBA).